

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (KIRIKKALE ÖRNEĞİ)

Adem ÖCAL

G.Ü.G.E.F. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Beşevler/ANKARA, ocal@gazi.edu.tr

Süleyman YİĞİTTİR

MEB Talim Terbiye Kurulu, Beşevler/ANKARA, szyigit@gmail.com

Geliş Tarihi: 10.08.2006

Yayına Kabul Tarihi: 27.02.2007

ÖZET

Günümüzde ders kitapları toplumdaki olumlu değişimi sağlamada kullanılan temel araçlardandır. Tüm dünyada öğrencilere bilgi verme, bilgileri düzenleme, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini sağlama ve kişilik geliştirme ders kitapları vasıtasıyla yapılabilmektedir. Sosyal bilgiler dersi kitapları, bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayacak bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı hedefler.

Bu araştırmada 2004 yılı sosyal bilgiler ders programına uygun 4 ve 5.sınıf ders kitapları hakkında Kırıkkale örneğinde, öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin ders kitaplarından büyük oranda memnun oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, ders kitapları, ilköğretim, değerlendirme, Kırıkkale

THE EVALUATION OF SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS ACCORDING TO ELEMENTARY SCHOOL'S TEACHER (KIRIKKALE SAMPLE)

ABSTRACT

Currently, text books are the basic tools used to achieve the positive change in the society. To inform the students, to put order the information, to provide the self-development of the students are accomplished by using text books. Social studies text books aim students to gain knowledge, skill and values to adopt the society which they live with.

In this study, the views of the teachers about the text books which are in accord to 2004 social studies text program in Kırıkkale example are examined. According to the evaluation of the studies, it is determined that a highly percent of the teachers are pleased with the text books.

Keywords: Social Studies, textbooks, elementary school, evaluation, Kırıkkale

1.GİRİŞ

Toplumlar devamlı bir değişim içerisinde dirler. Bu değişim esnasında bireyin ihtiyaçları ve toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlayabilmek için gerekli bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılması gerekmektedir. Kitaplar insanın bilgi kaynaklarından birisidir. Özellikle ders kitapları bireye düzenli bir şekilde bilginin verildiği öğrenme araçlarıdır. Ders kitabı kavramı ile, bir derste kullanılan ve o dersin geliştirilmesine temel oluşturan kitaplar anlaşılır. Ders kitabı, bir dersin öğretimi için, belirli düzeydeki öğrenciler için yazılan; içeriği öğretim programlarına uygun olarak düzenlenen, ilgili makamlar tarafından incelenmesi yapılmış ve okullarda okutulması onaylanmış kaynaklardır (MEB, 1962:3).

Günümüzdeki ders kitapları, hem öğretmenler hem de öğrenciler için temel öğretim malzemeleridir. Ders kitapları vazgeçilmezliğinin yanı sıra, öğretimin daha nitelikli olmasına da katkı sağlar. Ders kitaplarının asıl görevi, bilgi verme, bilgileri düzenleme, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini sağlama, öğretimi koordine etme ve kişilik geliştirmedir (Ceyhan ve Yiğit, 2003:24).

Ders kitabı, dünyanın diğer ülkelerinde de önemli bir eğitim aracı olarak görev yapmaktadır. Japonya'da ders kitaplarına

toprak parçası kadar değer verilmiştir. Önceleri Japon öğretmenler, okulda derste iken deprem olduğunda, öncelikle kurtarılması gerekenler arasında ders kitaplarını da belirtmişlerdir. Günümüzde ise, Japonlar ders kitaplarını öğretim için temel kaynak olarak göstermektedirler. Shannon'un yaptığı bir araştırmaya göre, öğrenciler sınıfta zamanlarının yaklaşık yüzde 80'ini ders kitapları ve ders kitaplarıyla ilgili etkinliklere harcamaktadır. Diğer taraftan Türkiye'de de ders kitapları, temel bir bilgi kaynağı olup derslerde en çok kullanılan materyallerden birisidir (Semerci, 2004:49-50).

Eğitimciler, genel olarak, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarının geliştiği ve biçimlendiği okul yıllarında kitapların öneminin göz ardı edilmemesi gerektiği konusunda birleşmektedirler. Eğitim ve öğretimin her döneminde ders kitapları önemli bir yere sahip olduğu için, ders kitapları hazırlanırken öğrencilerin seviyeleri ve ihtiyaçları çok iyi şekilde belirlenmeli ve dikkate alınmalıdır. Ayrıca ders kitapları hazırlanırken belirli nitelikleri taşıması gerektiği unutulmamalıdır. Öncelikle etkili bir ders kitabı öğrencinin ilgisini çekmeli, derse karşı ilgi uyandırmalı, öğrencinin öğrenmesi için fırsatlar sunabilmeli ve çocuğun kitapla bağlantısını kuvvetlendirmelidir (Yıldırım ve Ateş, 2003:79). Öğretim ortamında en yaygın

olarak kullanılan ders kitaplarının diğer araçlara göre elde edilmesi ve kullanımı kolaydır. Diğer araçlara göre de çok farklı işlevlere sahiptir. Bu nedenle, en çok kullanılan araç konumundadır (Yaşar, 2005:1).

Sosyal Bilgiler dersi bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayacak bilgi, beceri, değer ve tutumları kazandırmayı hedefler. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında, sosyal bilimlerden seçilmiş bilgiler disiplinler arası bir yaklaşımla ve Sosyal Bilgiler mantığına uygun olarak yorumlanır, ilköğretim düzeyindeki çocuğun gelişim seviyesine uygun hale getirilir (Dönmez, 2003:32-33). Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi, 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren, 4306 sayılı kanun gereğince ilköğretimin sekiz yıla çıkarılmasıyla, ilköğretim 4.,5.,6. ve 7. sınıflarında uygulanmaya başlamıştır (Koçak, 2001:71).

Sosyal Bilgiler ders kitapları, öğrencilerin değişik sosyal bilim disiplinlerinin verileriyle ilk kez karşılaştıkları metinlerden oluşmaktadır. Yapılan araştırmalar, okuma stratejileriyle desteklenmemiş ya da anlaşılabilirlik düzeyi düşük olan metinlerin, öğrencilerde ezberleme eğilimine neden olduğunu ortaya çıkarmıştır (Safran ve Köksal, 2003,46). Bunun için ders kitaplarındaki metinler, öğrenci seviyesinin üstünde ve gereksiz bilgi içerikli metinlerden oluşmamalıdır.

1998 yılından 2004 yılına gelene kadar ki süreçte okullarda okutulan Sosyal Bilgiler Ders kitapları; 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmek için 2004 yılında kabul edilen yapılandırıcı yaklaşım temelli yeni bir Sosyal Bilgiler Ders programına (M.E.B.,2005,50) göre yeniden düzenlenmiştir.

Bu yeni düzenlemeyle önceki yıllarda geçerli olan 1/5/1995 tarih ve 129 sayılı karar ile 2434 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanarak kabul edilmiş olan Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği de değiştirilmiştir (M.E.B., 2005,267-278). 25405 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yeni yönetmelikte ders kitaplarında aranacak nitelikler şöyle tespit edilmiştir:

1) Anayasaya ve kanunlara aykırı hususları içermez.

2) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen “Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak hazırlanır.

3) Temel insan haklarına aykırılık taşımaz. Cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içermez.

4) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanır.

5) Reklâm niteliğinde öğeleri içermez (M.E.B.,2005,269).

2004 yılında tamamlanan Sosyal Bilgiler Programı doğrultusunda hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında yapısalılık temel alınmıştır. Davranışçı sistem ders kitaplarından farklı olarak, bilgi içerikli metinlerin doğrudan yer almaması; ilgili kazanımlar için diğer derslerle ve ara

disiplinlerle ilişkilendirmelerin yapılması, her ünite için değişik beceri, değer ve kavramlara yer verilmesi ve Atatürkçülükle ilgili konuların program doğrultusunda ilgili konularda işlenmesi gerekmektedir.

2. AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, İlköğretim Sosyal Bilgiler ders kitaplarının çeşitli değişkenler bakımından değerlendirilmesidir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma 2005-2006 eğitim öğretim yılı ve 4. ve 5. sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır. Araştırmanın evrenini, Kırıkkale ilinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise, adı geçen il merkezindeki 15 ilköğretim okulu ve 71 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarının değerlendirildiği bu çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır.

Öğretmen görüşlerinin tespit etmek için, Likert tipi bir ölçek hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçek 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğretmenlerin kişisel bilgilerine yer verilmiştir. İkinci bölümde, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitapları ile ilgili görüşlerine başvurulmuştur.

Hazırlanan ölçeğin geçerliliği için, uzman görüşlerine başvurulmuştur. Testin güvenilirlik tespiti için bir ön uygulama yapılmış, yapılan ön uygulamanın alfa

güvenirlik katsayısı 0.8463 olarak hesaplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Sosyal Bilgiler 4. ve 5. sınıf ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini konu alan bu çalışmada elde edilen bulgular şöyledir:

Tablo 1. Öğretmelerin kıdem durumları ve Yapılandırıcı yaklaşım ile ilgili bir kursa katılma oranları

Kıdem	1-5	6-10	11-15	16-20	21 yıl üstü	Top.
Frekans	6	10	7	15	33	71
%	8,5	14,1	9,9	21,1	46,5	100
Kursa katılım	Hiç	1 kez	2 kez	2'den fazla	Toplam	
Frekans	22	37	2	8	69	
%	31,9	53,6	2,9	11,6	100	

Öğretmenlerin %68'1'i hizmet içi bir kursa katılmış olup, hatta %14.5'lik bir öğretmen grubu 2 defa ve daha fazla hizmet içi kursa katılmıştır. Ancak Sosyal Bilgiler programının tam olarak anlaşılabilmesi ve uygulanabilmesi için, yapılandırıcı yaklaşımla ilgili hiç kursa katılmamış olan % 31.9'luk öğretmen grubunun da hizmet içi eğitime alınması gerekmektedir.

Tablo 2. Ders kitaplarının değişimi ile ilgili öğretmen görüşleri

Kriterler	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
Ders kitaplarındaki değişim eğitim-öğretim için olumlu olmuştur	5	7,0	25	35,2	41	57,7
Sosyal Bilgiler dersini üç kitapla (öğrenci ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı) birlikte işlemek, önceki kitaplarla ders işlemeye göre daha kolay ve faydalıdır.	2	2,8	24	33,8	45	63,4

Elde edilen sonuçlara göre, sınıf öğretmenleri ders kitaplarında yapılan değişiklikten büyük ölçüde memnun oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğu (%57.7) ders kitaplarındaki

Birinci bölümde, ankete katılan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ve yapılandırıcı yaklaşımla ilgili bir kursa katılma durumlarına bakılmıştır. Tablo-1'de görüldüğü gibi, ankete katılan öğretmen sayısı 71'dir. Çalışmaya katılanların büyük çoğunluğu 16 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerden oluşmaktadır.

İkinci bölümde, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerlendirmelerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Burada yer alan sorular ile, ders kitaplarının kullanımı ve yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşlerine başvurulmuştur.

değişimi olumlu bulmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin üç ayrı kitap yardımı ile işlenmesi de öğretmenler tarafından olumlu karşılanmıştır. Programın ve ders kitaplarının yurt genelinde ilk kez

uygulandığı göz önünde bulunursa, bu sonuçların oldukça ümit verici olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Öğretmen Kılavuz Kitap ile ilgili görüşleri

Kriterler	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
Öğretmen kitabı, dersi işlememizi kolaylaştırmaktadır.	3	4,2	18	25,4	50	70,4
Öğretmen kitabından konularla ilgili program kazanımlarını, ders içi-dışı ilişkilendirmeleri, ara disiplinlerle ilişkilendirmeleri rahatlıkla takip edebiliyorum.	5	7	38	53,5	28	39,4

Öğretmen kitabının Sosyal Bilgiler dersinin işlenişinde öğretmene kolaylık sağladığı görülmektedir.

Öğretmenlerin %70'lik bir kısmı bu görüşe katılmakta, %25,4'lük bir kısım ise kısmen katılmaktadır. Ancak aynı

öğretmenler, programa ait kazanımlar ile ara disiplin konularını ilişkilendirmede bazı problemler yaşamaktadırlar. Bu problemlerin başında, öğretmen kitabındaki işleniş bölümünün kurgusunun öğretmenler tarafından tam olarak anlaşılabilmesi gelmektedir.

Tablo 4. Çalışma Kitabı ile ilgili öğretmen görüşleri

Kriterler	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
Çalışma kitabındaki etkinlikleri öğrenciler rahatlıkla anlayıp, yapabilmektedir	6	8,5	25	35,2	40	56,3
Çalışma kitabındaki etkinlikler için verilen malzemelere öğrenciler rahatlıkla ulaşmaktadır	16	22,9	34	48,6	20	28,6

Çalışma Kitabı ile ilgili cevaplardan, öğrencilerin çalışma kitabındaki etkinlikleri kolaylıkla anlayabildikleri görülmüştür. Öğretmenlerin % 56,3'lük bir kısmı etkinliklerin rahatlıkla yapılabildiğini ifade etmiştir.

Önemli bir diğer husus ise, çalışma kitabında önerilen materyallere öğrencilerin kolaylıkla ulaşamadıkları gerçeğidir. Kitapta sunulan etkinlik örnekleri düzenlenirken, öğrencilerin ve ailelerinin maddi güçlerinin bölgesel olarak farklılaştığına pek dikkat edilmemiştir.

Tablo 5. Yardımcı unsurlar ve görseller ile ilgili bulgular

Kriterler	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
Ders kitabındaki görseller, yazılı ifadeler ile uygun olarak yerleştirilmiştir.	2	2,8	24	33,8	45	63,4
Ders kitabı ve çalışma kitabında kullanılan öğretime yardımcı unsurlar, öğrencilerin gelişim basamaklarına ve konulara uygundur	4	5,7	31	44,3	35	50
Ders kitabı ve çalışma kitabında kullanılan öğretime yardımcı unsurlar, estetik yönden uygun, net ve temiz baskılıdır.	10	14,1	19	26,8	42	59,2

Görsellerin yazılı ifadeler ile uyumu konusunda, öğretmenlerin % 63,4'ü olumlu görüş belirtmişlerdir. “Kısmen” seçeneğine de verilen cevaplar dikkate alındığında görsellerin çoğunluğunun yazılı ifadeler ile uygun olarak yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir kısmı, ders kitabında geçen yardımcı unsurların öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun ve konular ile ilişkili yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, ders kitabında geçen öğretime yardımcı unsurların, net ve temiz baskılı olarak sunulduğu görüşündedirler. Fakat burada “hayır” seçeneğine verilen %14,1 gibi bir oran da

dikkate alınmalıdır. Öğretmenlerin bir kısmının bile bu görüşte olmaması dikkate alınmalıdır. Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşımla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılımları ile öğretime yardımcı unsurların öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun olduğunu düşünmesi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Dunnet C testi sonuçlarına göre, hizmet içi kursa 2 kez katılan öğretmenler, hiç kurs katılmayan veya 1 kez kursa katılan öğretmenlere göre ders kitaplarının seviyesi konusunda daha olumlu düşünmektedirler.

Tablo 6. Kitaplarda verilen bilgi ve yazım ile ilgili bulgular

	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
Ders kitaplarında (Ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı) bilimsel hatalar vardır.	29	42,6	20	29,4	19	27,9
Ders kitabı ve çalışma kitabında, gereksiz bilgi ve fazla ayrıntıya yer verilmemiştir.	7	10	19	27,1	44	62,9
Ders kitabı ve çalışma kitabında Türkçe, doğru ve öğrenci seviyesine uygun olarak kullanılmıştır.	2	2,8	20	28,2	49	69

Ders kitaplarında bilimsel hataların bulunup bulunmadığına ilişkin soruya % 27,9'u “evet” cevabını vermişlerdir. % 29,4'ü ise “kısmen” cevabını vermişlerdir ki, bu durum oldukça önemlidir. Ders kitaplarında hiçbir bilgi hatasının olmaması gerekir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasının kitaplarda bilimsel hataların var olduğunu düşünmesi incelenmeye değer bir konudur.

Ders kitaplarında öğretmenlerin büyük bir kısmı gereksiz bilgiye ve fazla ayrıntıya yer verilmediğini belirtmiştir.

Öğretmenlerin hizmetiçi eğitim kursuna katılmalarına göre yapılan tek yönlü anova testinde de 10 ve 19.ifadeler için anlamlı fark çıkmamıştır. Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşımla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılımları ile ders kitaplarının öğrencilerin seviyesine uygun

bulmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Scheffe testi sonuçlarına göre, hizmet içi kursa 2'den fazla katılan

öğretmenler bu konuda daha olumsuz düşünmektedirler.

Tablo 7. Ders kitabının içeriği ile ilgili bulgular

Kriterler	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
Konular sosyal bilgiler öğretim programında belirlenen kazanımları kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.	1	1,4	25	35,2	45	63,4
Konular kişi veya kuruluşları yıpratıcı nitelikte değildir.	6	8,5	2	2,8	63	88,7
Konular sosyal, ekonomik ve kültürel bütünlük içerisinde; öğrencinin günlük yaşantısında yararlanabileceği şekilde işlenmiştir.	2	2,8	22	31	47	66,2
Konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta giden bir yöntem izlenmiştir.	4	5,7	20	28,6	46	65,7
Konuların işlenişinde öğrencilerin daha önce kazandığı bilgi, beceri, tutum, tavır ve davranışları dikkate alınmıştır.	4	5,7	28	40	38	54,3
Konular; öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, incelemeye, başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde işlenmiştir.	-	-	27	38	44	62
Konular; öğrencileri muhakeme etmeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, kıyaslamaya, edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek şekilde işlenmiştir.	1	1,4	28	39,4	42	59,2

Ders kitabında yer alan konular programda amaçlanan kazanımları karşılayacak şekilde düzenlenmiştir. Öğretmenlerin % 63,4'ü bu görüşe katılırken, %35,2'si "kısmen" bu görüşe katılmaktadırlar. Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan konuların kişi veya kuruluşları yıpratıcı nitelikte olmadığı; konuların sosyal, ekonomik ve kültürel bir bütünlük içinde, öğrencinin günlük yaşantısında yararlanabileceği şekilde işlendiği; konuların işlenişinde yakından uzağa, soyuttan somuta, kolaydan zora giden bir yöntem izlendiği görülmüştür.

Yapılandırmacı yaklaşımın bir gereği olarak, öğrencilerin önceki bilgi, beceri, tutum, tavır ve davranışların dikkate alınması gerekmektedir. Ancak, öğretmenlerin %40'lık bir kısmının tam

olarak bu fikre katılmadıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin cevaplarına göre, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında geçen konuların, öğrencileri daha çok öğrenmeye, araştırmaya, incelemeye, başka kaynaklara başvurmaya sevkettiği; ayrıca, öğrencileri muhakeme etmeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye yöneltecek şekilde hazırlandığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim kursuna katılmaları ile "konuların işlenişinde öğrencilerin daha önce kazandığı bilgi, beceri, tutum, tavır ve davranışları dikkate alınması" arasındaki tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Scheffe testi sonuçlarına göre, hizmet içi kursa 2'den fazla katılan öğretmenler, ders kitaplarının hazırlanışında öğrencilerin önceki bilgi ve becerilerinin fazlaca dikkate alınmadığı görüşündedirler.

Tablo 8. Ders kitabındaki hazırlık çalışmaları ile ilgili bulgular

Kriterler	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
Ünite veya Konu başlarındaki hazırlık çalışmaları, öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile ilgilidir.	1	1,4	30	42,9	39	55,7
Hazırlık çalışmaları öğrencide konu veya üniteyi öğrenmek için ilgi veya istek uyandırıyor.	3	4,2	29	40,8	39	55

Ders kitaplarındaki hazırlık çalışmaları ile ilgili öğretmen görüşlerine göre şu bulgulara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin %55,7'lik kısmı ünite ve konu başlarındaki hazırlık çalışmalarının öğrencilerin yakın çevresi ile ilişkili olduğunu düşünmektedirler. Hazırlık çalışmalarının öğrencilerde konu ve üniteyi öğrenmek için ilgi ve istek uyandırdığını düşünenlerin oranı ise % 55'tir. Her iki maddede de “kısmen” cevabının oranının fazla olduğu

görülmektedir. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim kursuna katılma durumları ile “ünite veya konu başlarındaki hazırlık çalışmalarının, öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile ilgili olması” arasındaki tek yönlü ANOVA (Dunnet C) sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmenlerden hizmet içi kursa 2 defa katılanlar, hazırlık çalışmalarının öğrencinin yakın çevresi ile daha az ilişkili olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 9. Ölçme- Değerlendirme çalışmaları ile ilgili bulgular

Kriterler	Hayır		Kısmen		Evet	
	F	%	F	%	F	%
Ünite sonlarındaki ölçme-değerlendirme sorularını öğrenciler rahatlıkla yapabilmektedir.	3	4,2	27	38	41	57,8
Ölçme – değerlendirme soruları, öz değerlendirme formları, öğrencinin kendi kendisini değerlendirmesine imkan sağlamaktadır.	6	8,6	30	42,9	34	48,6

Ünite sonlarındaki ölçme değerlendirme soruları ile ilgili yöneltilen ifadelerde, öğretmenler, öğrencilerin ölçme değerlendirme ile ilgili soruları rahatlıkla yapabildiklerini belirtmişlerdir. Ancak ölçme değerlendirme sorularının ve öz değerlendirme formlarının, öğrencinin kendisini değerlendirmesine imkan sağlamasına imkan vermektedir görüşüne, öğretmenlerin ancak % 48,6'sı olumlu cevap vermiştir. Bu maddede “evet” cevabının oldukça düşük oranlarda seyretmesi düşündürücüdür. Nitekim,

öğretmenlerin hizmet içi eğitim kursuna katılmaları ile “Ölçme – değerlendirme soruları, öz değerlendirme formları, öğrencinin kendi kendisini değerlendirmesine imkan sağlamaktadır” ifadesi arasındaki tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Dunnet C sonuçlarına göre, hizmet içi kursa 2 kez katılanlar ile hiç katılmayan ve 1 kez katılanlar arasında, 2 kez katılanların lehine bir farklılık tespit edilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, öğretmenlerin büyük bir kısmının okuttukları sosyal bilgiler ders kitaplarından memnun oldukları görülmüştür. Ancak bir ülkenin geleceğini şekillendirecek olan çocuklarımızın yetişmesine katkı sağlayacak ders programlarının tam olarak uygulanmasında başrolü oynayacak olan kaynak ve materyal özelliği taşıyan ders kitaplarından tüm öğretmenlerin %100'lere yakın memnun olması beklenmelidir. Bunun için yeni uygulamaya başlanan yapılandırıcı yaklaşımın tanıtımının tüm öğretmenlere gerek hizmet içi eğitim yoluyla gerekse televizyon ve basılı yayınlarla sağlanması gerekmektedir. Ayrıca genel çerçeveleriyle yapılmış olan bu araştırmanın daha özele gidilerek sorunların tespitine ve çözüm yollarının bulunulmasına çalışılmalıdır.

Öğretmenlerin ders kitaplarını daha etkin kullanabilmeleri için kendi kılavuz kitaplarını okumadan önce çocuklar için basılmış olan ders kitabını okumaları yararlı olacaktır. Böylece öğretmenin, ders kitabını çocuğun gördüğü gibi görmesine katkı sağlanmış olunacak ve öğretmeni rehberlikten ziyade, gözetimi altında dersten neler öğrenilebileceğine yönlendirecektir. Ders kitabı ile aktif hale getirilen Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarının yanı sıra zor kavramların (göç, demokrasi vb.) ve anahtar kelimelerin açıklamaları poster,afiş şeklinde ekstra

araçlar hazırlanıp sınıfa asılarak da yapılabilir (Hoge,1986:2-3).

Öğrenci çalışma kitabı etkinlikleri ise öğrencilerin çevre ve maddi imkanları dikkate alınarak düzenlenebilir ya da ders öğretmenlerince alternatif etkinlikler uygulanabilir.

6. KAYNAKLAR

- CEYHAN, E. ve B. YİĞİT. (2003). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- DÖNMEZ, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu. (Editör, C. Şahin). Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık. 31-41.
- HOGGE, J. (1986), Improving the Use of Elementary Social Studies Textbooks, ERIC Clearinghouse for Social Studies/Social Science Education Bloomington IN, ED274582.
- KOÇAK, K. (2001). 1998 İlköğretim Okulları Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçlarının Değerlendirilmesi, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Şubat.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1962). Eğitim Malzemelerini Hazırlamada Yazarın El Kitabı. (Çev: A.

- Akgün ve başk.). Ankara: Mars Matbaası.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1995). Ders Kitapları İnceleme Yönetmeliği. Tebliğler Dergisi, 2434, 597-605.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2004). Ders Kitapları İnceleme Yönetmeliği. Tebliğler Dergisi, 2559, 267-278.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4 – 5. Sınıflar). Ankara.
- YILDIRIM Ü. N. ve S. ATEŞ (2003). İlköğretim 7. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabının Fen Bilgisi Öğretmenlerine Göre Yeterlilik Derecesinin Araştırılması, AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 3 (5), 78-86.
- YAŞAR, O. (2005). Türkiye’de Okutulan Orta Öğretim Coğrafya Ders Kitaplarında Ölçme ve Değerlendirme Çalışmalarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, International Journal of Progressive Education, Vol.1, No.2.
- SEMERCİ, Ç. (2004). İlköğretim Türkçe ve Matematik Ders Kitaplarını Genel Değerlendirme Ölçeği, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 28 (1), 49-54.